

Freund Vilmos: Sváb Károly bérpalotája

(József körút 30-32.)

A késő historizáló (barokkos, kissé a szecesszióba hajló) bérpalota telkének 1891-ben 108 248 forintért Sváb Károly (1829-1890) lett a tulajdonosa, aki főrendiházi tag volt, és az Országos Magyar Zsidó Alapítványi Egylet elnöke. 1891. július 21-én építési engedélyért folyamodott Budapest Főváros Tanácsához, mely 1891. augusztus 29-én az engedélyt megadta. A hivatalos lakhatási engedélyt 1893. április 29-én adta ki a Tanács.¹

A József körútra néző 15 tengelyű főhomlokzat két szélső valamint három középső axisa rizalitokként lépnek előre. Az alsó két szint és a rizalitok vakolatkváderezésűek, a többi falfelület simára vakolt, illetve stukkódíszítéssel ellátott. A földszint diadalív-motívum-soros. A főhomlokzat közepén nyíló portált oszlopok fogják közre, melyek egy első emeleti erkélyt tartanak. A földszintet az első emelettől szőlődíszes-meanderes övpárkány választja el. Az emelet egyenes végződésű nyílásait emberfejekkel hangsúlyozott zárókövek díszítik.

A második emeleti övpárkány hangsúlyosabb az előzőnél. Az ablakok közepén visszametszett, szegmensívű oromzatosak, ezek váltakoznak tengelyenként szalagkeretes ablakokkal. Utóbbiak fölött szecesszióba hajló indák, virágszirmok között címerek találhatóak. A rizalitokon balusztrádos erkélyek találhatóak. Az ajtók szélességében szalagkeretes-szemöldökös keretezést, körülötte az erkélyek szélességében pedig aediculás keretelést láthatunk. Utóbbiak íves oromzata közepén megtörik: harmadik emeleti ablak található benne. A harmadik emeleti ablakok alul-fölül fülekkel ellátott keretezésűek. Az épület nyomatékos, felső lezárását nem koronázó párkánynak köszönhetjük, hanem a gondosan megtervezett és kivitelezett ácsmunkájú tetőzetnek.

Az udvar függőfolyosós rendszerű. Az első emeleti függőfolyosót tartó konzolok között csúcsukra állított négyzet motívumok láthatók, mint sok más Freund épületen is. A második emelet alatti analóg helyeken feltűnik a tárcsamotívum (mint több másik Freund épületen is). Ez utóbbiak a második emelet nyílásai között is felbukkannak.

Az épület három oldala szabadon áll, egyedül a hátsó oldal csatlakozik másik épületekhez. Mindhárom szabadon álló szárnya kéttraktusos. A hátsó, valamint a két belső udvart elválasztó szárny egytraktusosak. A háromemeletes épületnek egyedül a harmadik emeletéről maradt fenn teljes szintet ábrázoló alaprajz. Ezen az utcai traktusok (egy vagy kétablakos) nagyméretű szobákat foglaltak magukba, sokszor egy-egy tengelyre felfűzve. Az udvarok körül elhelyezkedő

¹ BFL IV. 1407. b. III. üo. 11825/1893.

traktusok kisméretű, szűk szobákat, cselédszobákat és konyhákat foglaltak magukba. A hét lakás mindegyikéhez tartozott egy-egy fürdő.²

Ybl Ervin a Magyar művészet című folyóiratban, 1932-ben a következőt írta. „*Ugyanebben az évben [1892-ben – megj.: a szerző] építi Petschacher stílusában Freund Vilmos irodája (Spiegel Frigyes) a József körút 30-32. szám alatt a három utcára néző sarokházat Sváb Károly számára.*”³ A Spiegel szerzőségét megerősítő vagy cáfoló adatra eddig még nem bukkantam, mindenesetre a fennmaradt terveken a Holub József építőmester aláírás szerepel, tehát ő irányíthatta a kivitelezést. Az iratok alapján Freund is jelentősen „*belefolyt*” a tervezésbe és a kivitelezésbe.

BFL IV. 1407. b. = Budapest Főváros Levéltára, Engedélyezési iratok.

BFL XV. 17. d. 329 = Budapest Főváros Levéltára, Tervdokumentációk.

YBL 1932 = Ybl Ervin: *Petschacher Gusztáv építésze*. In: Magyar Művészet, 1932, 5-6. szám

Készítette: Jeney András

² BFL XV. 17. d. 329. 34865

³ YBL 1932. 192. o.